

Om arbetet med boken ”Livet som småskollärlarinna”

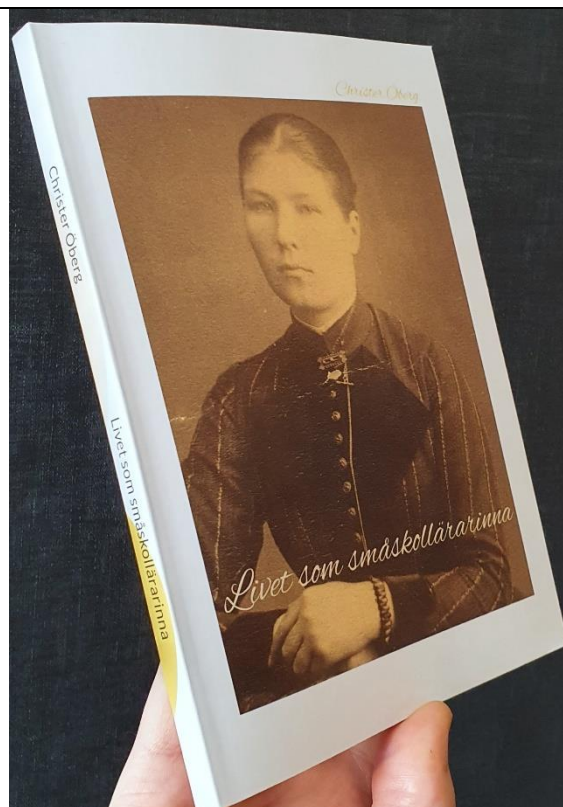
Christer Öberg

Äntligen är jag klar med min bok ”Livet som småskollärlarinna”, en bok om lärarens historia i skolan i slutet av 1800-talet och framåt. Jag tänkte berätta lite om arbetet med boken. När jag var tonåring i början av 1990-talet berättade min farfar för mig om sin farmor Mathilda (1867–1915) som växte upp i Öjebyn i norrbottniska Piteå. Han hade aldrig sett henne eftersom hon gick bort två år innan han föddes, men han visste att hon hade varit lärarinna och hade sett hennes fina handstil. Det här tyckte jag lät spännande och intressant och började forska och samla in material. Men det skulle visa sig ta tid att hitta alla bitar till hennes livspussel. Mathilda var lärarinna i småskolan sedan 1883, men avgår efter åtta år eftersom hon inte får ha tjänsten kvar som gift kvinna. Däremot går det bra att göra inhopp som vikarie.

Kontakten med Centralarkivet i Piteå kom att bli den mest ”centrala” eftersom jag har fått så mycket material därifrån, såsom Mathildas betyg, hennes examenskataloger och dagböcker samt uppgifter om lärarkåren. Från Pastorsexpeditionen i Piteå fick jag tidigt en avskrift av seminariebetygen och ansökan till en tjänst som småskollärlarinna. Regionarkivet i Luleå skickade ett utdrag över seminarieeleverna i Öjebyn 1882 och från Landsarkivet i Härnösand kom några lönelistor. På internet hittade jag en seminariekamrats berättelse och ur tidningen Norrbottensposten har jag hämtat uppgifter om terminer, skolor och om lärarna. Jag fick dessutom tag på en bok med småskolans metodik från 1880 och Småskolans ABC läsebok från 1884, som ger en bra bild kring utbildning och läsordning.

Jag hade aldrig kunnat drömma om att det skulle finnas så mycket bevarat från Mathilda. Ett barnbarn hade sparat hennes originalpapper med avgångsbetyg från seminariet, hennes läromedel med kristendomskunskap och räkning samt prosten Gustaf Höijers hela avskedspredikan 1897 nedpräntad på extra fint papper. Hela denna historiska skatt fick jag överta år 2020 och det skannade materialet förvaltar jag i mitt privatarkiv i det moderna molnet. Tack vare datumangivelser i hennes läromedel kunde jag med hjälp från Landsarkivet få fram uppgifter om fru Mathilda Öbergs inhopp som vikarie vårterminerna 1892 och 1898 och sistnämnda år hade hon dessutom två små barn hemma.

Under årens lopp har jag fått överta fotografier, Mathildas bibel och böcker, som är av mycket stort värde för mig som släktforskare och ättling till bokens huvudperson.

Tack vare det rika källmaterialet får man verkligen lära känna Mathilda i efterhand. Jag kan begrunda hennes handstil länge och väl och är i särklass den finaste jag har sett under alla mina släktforskarår. Hösten 2020 bestämde jag mig för att jobba vidare på den blott 40-sidiga bok jag hade färdig 2015. Nu skulle det bli en bok om hur livet om småskollärlarinna kunde se ut. Jag tittade närmare på Mathildas lärare, seminariekamrater och kollegor och fick tag på en del fotografier. Jag gjorde också lite research kring kristendomens betydelse. Dessutom fick jag kontakt med ett barnbarn till Mathildas brorsdotter Jenny Markström, gift Berglund. Jenny var lärarinna i småskolan i drygt fyrtio år och med fotoalbum som utgångspunkt har jag sammanfattat hennes liv som lärarinna under 1900-talet.

Med ett stort utbud av bilder har jag gjort ett noga urval och lagt ned mycket tid på bokens layout. Under arbetet har jag fått många kontakter och nya erfarenheter kring vad som kan finnas att hitta i arkiv rörande lärare, elever och skolor. Ett spännande och intressant studiebesök gjorde jag 2020 till den gamla anrika folkskolan i Öjebyn där biblioteket sedan 1970 håller till. Jag bjöds på en rundtur och det kändes nästan magiskt att få gå runt i de lokaler där Mathilda själv var elev på 1870-talet och tog sin lärarinneexamen. Dessutom fick jag kontakt med dagens ägare till en gammal bagarstuga i Harrbäcken, som sannolikt fungerade både som skollokal och tjänstebostad för Mathilda under 1880-talet. Besöket dit sommaren 2021 var också en stor höjdpunkt med tydliga historiska vingslag. Extra kul var att Pitebygdens forskarförening efter tips från mig beställde scanning av Riksarkivets volym med skolrådets och kyrkorådets handlingar för åren 1883 – 1904, som därmed blev tillgängligt. Här finns mycket att hämta rörande skolor och lärares historia i Piteå.

Under närmare trettio år har jag till och från ägnat mig åt att forska kring Mathilda som nu har resulterat i den här boken på 134 sidor. Hon är utan tvekan den person i antavlan som jag vet mest om och verkligen har lärt känna trots så lång tid i hennes eftervärld. För att uppnå bästa tänkbara resultat med texten har jag på tillfrågan fått feedback av fyra forskarvänner som har läst igenom texten och kommit med synpunkter.

Boken är en hyllning till både småskollärlarinnornas arbete och till skrivstilen och som komplement finns alla originalhandlingar rörande Mathilda i mitt privata arkiv. Jag har valt att utforma boken som mjukpärm i A5-format med en inlaga på 120 g papper. Känslan att få bläddra genom den färdiga boken som har varit ett så långvarigt projekt i min forskning är nästan obeskrivlig, men kort sagt och utan tvekan så värt all möda och tid. Jag är nöjd och stolt över resultatet och hoppas att boken ska bli trivsamt läsning.

Boken beställs via www.bod.se för 180 kr (frakt tillkommer) och även som e-bok.

Vill du veta mer? kontakt@christersslaktforskning.se

